

Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020

B.2.4 Názory významných aktérů

Pořizovatel: Jihomoravský kraj

Konzultant: SPF Group, v.o.s.

říjen 2011

Obsah

Obsah	2
1 Úvod a metodika	3
1.1 Respondenti	3
1.2 Průběh průzkumu, témata a otázky	4
1.3 Interpretace odpovědí	5
2 Podrobné vyhodnocení výpovědí	7
2.1 Současná situace kraje	7
2.2 Vnitřní regionální diferenciací kraje	17
2.3 Činnost krajské samosprávy a spolupráce s krajem	17
2.4 Budoucí rozvoj kraje	18

1 Úvod a metodika

Analýza názorů významných aktérů v Jihomoravském kraji vychází z uskutečněného kvalitativního průzkumu pomocí metody řízených rozhovorů se zástupci těchto aktérů. Smyslem analýzy je identifikovat a vyhodnotit pohled a názory na Jihomoravský kraj „zevnitř“ a verifikovat či naopak konfrontovat tento pohled na kraj s výsledky dalších částí analýzy Jihomoravského kraje, které jsou zpracovány expertním způsobem, tedy „zvně“ kraje, a převážně kvantitativně. Metoda kvalitativního průzkumu mezi zástupci vybraných organizací byla zvolena také proto, že názory veřejnosti není na krajské úrovni reálně možné zjišťovat pomocí kvantitativního šetření (problematické zajištění reprezentativnosti, neobeznámenost veřejnosti s kompetencemi spadajícími do agendy krajů atd.).

1.1 Respondenti

Podkladem pro analýzu je kvalitativní výzkum provedený metodou individuálních řízených rozhovorů se zástupci 17 organizací v Jihomoravském kraji. Tyto organizace byly vybrány zadavatelem (Jihomoravským krajem) s přihlédnutím k doporučení zpracovatele (SPF Group). Vybráno bylo takto celkem 20 organizací, se 3 z nich se nepodařilo navázat kontakt, případně byla schůzka k řízenému rozhovoru zrušena a nepodařilo se sjednat náhradní termín. Rozhovoru se účastnil zpravidla 1 zástupce dané organizace, obvykle vedoucí pracovník (ředitel, vedoucí, rektor, předseda, starosta). V několika případech se rozhovoru účastnily i další zástupci dané organizace. Řízené rozhovory byly provedeny se 17 organizacemi uvedenými v tabulce.

Tabulka 1: Organizace zapojené do řízených rozhovorů

Název organizace	Typ organizace	Obor činnosti
KÚ Jihomoravského kraje, odbor sociálních věcí	krajský úřad	sociální služby a péče
KÚ Jihomoravského kraje, odbor životního prostředí	krajský úřad	životní prostředí
KÚ Jihomoravského kraje, odbor školství	krajský úřad	školaství, vzdělávání
KÚ Jihomoravského kraje, odbor dopravy	krajský úřad	doprava
Statutární město Brno	obec	místní samospráva
Město Tišnov	obec	místní samospráva
Obec Vratěšín	obec	místní samospráva
Regionální rozvojová agentura Jižní Moravy	sdužení	regionální rozvoj
Jihomoravské inovační centrum	sdužení	regionální rozvoj
Centrála cestovního ruchu jižní Moravy	sdužení	cestovní ruch
Asociace nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje	sdužení	nezisková činnost
Regionální hospodářská komora Brno	hospodářská komora	podnikání, ekonomika
Krajská hospodářská komora jižní Moravy	hospodářská komora	podnikání, ekonomika
Masarykova univerzita	vysoká škola	vzdělávání, výzkum
Vysoké učení technické v Brně	vysoká škola	vzdělávání, výzkum
Veterinární a farmaceutická univerzita Brno	vysoká škola	vzdělávání, výzkum
Úřad práce Brno-město	státní organizace	trh práce

1.2 Průběh průzkumu, témata a otázky

Řízené rozhovory probíhaly na předem smluvené schůzce vždy v sídle respondenta. Délka rozhovoru se pohybovala v závislosti na rozsahu diskutovaných témat a časových možnostech respondenta mezi 45 a 100 minutami. Rozhovor byl veden zástupcem zpracovatelské společnosti SPF Group na základě předem připravené struktury témat, výpovědi byly zapisovány a následně zpracovávány.

Návrh témat, tj. osnovy rozhovoru byl připraven ze strany SPF Group a doplněn o požadavky zadavatele (Jihomoravského kraje). Témata k rozhovoru byla připravena poměrně široce s tím, že respondenti se v případě hodnocení současné situace kraje vyjadřovali především k tématům, která spadají do okruhu jejich činnosti. K hodnocení budoucnosti a „vize“ kraje byli naopak vyzváni všichni respondenti. Spolupráci s krajskou samosprávou hodnotili pouze ti respondenti, u nichž měla daná otázka smysl (nehodnotili tedy zástupci KÚ Jihomoravského kraje, u části otázek pak ani zástupci sdružení, jejichž je kraj členem).

Řízené rozhovory měly tuto strukturu témat a otázek:

- 1. Aktuální situace kraje
 - a) Co považujete za současné hlavní (vnitřní) silné stránky kraje? (max. 6 položek, lze je i řadit dle významu)
 - b) Co považujete za současné hlavní (vnitřní) slabé stránky kraje? (max. 6 položek, lze je i řadit dle významu)
 - c) Co považujete za budoucí hlavní (vnější) příležitosti rozvoje kraje? (max. 6 položek, lze je i řadit dle významu)
 - d) Co považujete za budoucí hlavní (vnější) hrozby pro rozvoj kraje? (max. 6 položek, lze je i řadit dle významu)
- 2. Jak obecně hodnotíte jednotlivé oblasti života v kraji?
 - a) vnější obraz (image) kraje jako celku i jeho částí
 - b) výhody a nevýhody vyplývající z polohy kraje
 - c) doprava a dopravní dostupnost kraje jako celku i jeho částí
 - d) technická infrastruktura v kraji jako celku i jeho částech
 - e) stav životního prostředí v kraji jako celku i jeho částech
 - f) lidské zdroje (vzdělanostní úroveň obyvatel, kvalifikace pracovní síly apod.) v kraji i jeho částech
 - g) ekonomická výkonnost, věda a výzkum, inovace a hospodářská situace kraje a jeho částí
 - h) školství (infrastruktura, kvalita) v kraji a v jeho částech
 - i) zdravotnictví a sociální oblast (infrastruktura, kvalita) v kraji i jeho částech
 - j) kultura a sport (infrastruktura, kvalita nabízeného vyžití) v kraji a jeho částech
 - k) cestovní ruch
 - l) zemědělství a venkov
- 3. Vnitřní regionální diferenciaci kraje
 - Zhodnot'te prosím vnitrokrajské rozdíly z hlediska ekonomické výkonnosti, lidských zdrojů, životního prostředí, vybavenosti infrastrukturou atd. Jsou podle vás tyto rozdíly vyšší než jinde v ČR/Evropě? Je třeba tyto rozdíly řešit, nebo je vhodnější využívat specifik každé oblasti kraje (např. nižší hospodářská výkonnost často skýtá kvalitní životní prostředí, předpoklady pro cestovní ruch atd.)? Domníváte se, že je třeba především posilovat vnější konkurenceschopnost kraje podporou podnikání, lidských zdrojů, inovací atd. v hlavním centru či centrech (strategická regionální politika), nebo

spíše podporovat vnitřní soudržnost kraje podporou zaostávajících či periferních oblastí (pojišťovací regionální politika)?

- 4. Činnost krajské samosprávy a spolupráce s ní
 - a) Jste spokojeni činností krajské samosprávy a krajského úřadu? Souhlasíte s kroky krajské samosprávy? Z jakého důvodu ano/ne?
 - b) Jsou Vám v potřebném rozsahu známy rozvojové záměry kraje?
 - c) Souhlasíte s tím, na jaké akce/aktivity jsou vynakládány finanční prostředky kraje?
 - d) Spolupracujete s Jihomoravským krajem při svých aktivitách? Pokud ano, v kterých a jak?
 - e) Domníváte se, že se správa vašeho kraje mění v závislosti na výsledcích krajských voleb? Pokud ano, jak?
 - f) Jsou vám známy strategické dokumenty kraje, resp. jejich obsah? Spatřujete je jako důležitý nástroj pro rozvoj kraje?
 - g) Přispívá krajská samospráva k rozvoji kraje? V jakých oblastech je tento příspěvek nejvýznamnější?
 - h) Z jakých zdrojů a jak často informace o rozvoji kraje získáváte?
- 5. Budoucnost kraje
 - a) Jakým směrem se podle vás má kraj v budoucnu rozvíjet? Která témata mají být pro rozvoj kraje hlavní? v čem má/může být kraj jedinečný?
 - b) Jak má kraj těchto cílů dosáhnout? Jaké úkoly byste uložili vedení kraje (i ve smyslu prosazení zájmů kraje na vyšších úrovních)?
 - c) Jaký strategický projekt celokrajského významu by měl kraj připravovat na nejbližší programovací období EU 2014-2020?
 - d) Myslíte si, že je vhodné uvažovat o podpoře těchto projektů ze SF EU v období 2014-2020?
 - e) Je podle vás užitečné uvažovat také o podpoře rozvoje kraje ze soukromých zdrojů, např. formou PPP? Jak by spolupráce metodou PPP měla vypadat?

1.3 Interpretace odpovědí

Analýza vyhodnocující získané názory a postoje respondentů představuje souhrn subjektivních výpovědí respondentů. Zakládá se na hodnocení současného stavu i na formulaci žádoucích směrů dalšího rozvoje. Výsledky mají následující omezení, přičemž se nemusí jednat o negativa, ale spíše o nevyhnutelné skutečnosti:

- Každý z oslovených respondentů má určité oborové zaměření, z čehož může vyplývat případná nevyváženost priorit a rozdílná kompetence pro hodnocení jednotlivých oblastí života v kraji.
- Síla jednotlivých subjektů a jejich vliv na život v kraji se výrazně liší.
- Jedná se o názor relativně malého počtu subjektů, avšak vybraných vyváženě z hlediska jejich právní formy a oborového zaměření, díky čemuž poskytují získané odpovědi po vyhodnocení věrohodné výstupy.
- Jednotliví respondenti nevypovídali vždy jen jako zástupci oslovené organizace, ale promítali do svých výpovědí nepochybně také osobní pohled obyvatele kraje.
- Jednotliví respondenti působí různě dlouhou dobu a v různých lokalitách a územích. V důsledku toho mají někteří detailní vhled do vývoje kraje jako celku, jiní naopak disponují spíše detailním pohledem na typové regiony kraje. Zásadní je v tomto směru zejména

konfrontace mezi „brněnským“ a „venkovským“ vnímáním kraje. Velmi silný byl především pohled respondentů působících v Brně, kteří často inklinovali k hodnocení města Brna, tj. krajského centra, nikoli kraje jako celku.

- Ne všechna navrhovaná opatření a priority je vhodné bez výhrad přijmout, neboť:
 - některé náměty jdou často proti sobě (např. dilema mezi strategickou a pojišťovací regionální politikou),
 - shromážděné priority jsou z hlediska rozsahu mimo ekonomickou realitu rozpočtu Jihomoravského kraje a veřejných subjektů obecně,
 - některé uváděné informace jsou nepřesné až nepravdivé, jednotliví respondenti si v dílčích záležitostech protirečí nebo uvádějí informace v rozporu s doložitelnými fakty (např. statistickými údaji).

Protože se analýza opírá o kvalitativní průzkum, nejsou výpovědi respondentů hodnoceny statisticky. Jedná se o souhrnný, strukturovaný, generalizovaný popis současné situace kraje a priorit jeho rozvoje na základě interpretace výpovědí jednotlivých respondentů. Na případné rozpory v názorech respondentů nebo komentáře zpracovatele je v textu výslovně upozorněno. Interpretace výpovědí je anonymní, tzn. nejsou uváděna jména respondentů.

2 Podrobné vyhodnocení výpovědí

2.1 Současná situace kraje

Současná situace kraje je analyzována dle spontánních výpovědí respondentů ohledně silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Vedle toho byli respondenti při řízených rozhovorech dotazováni také na hodnocení pozice a podmínek kraje v dílčích tematických oblastech. Toto hodnocení je do značné míry identické, a proto není uvedeno zvlášť, ale je obsaženo v následujících podkapitolách hodnotících silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby.

2.1.1 Hlavní silné a slabé stránky kraje

V hodnocení silných a slabých stránek kraje panovala mezi respondenty obecná shoda. Je tedy zřejmé, že vnímání pozice kraje je mezi představiteli významných organizací na území Jihomoravského kraje relativně jednotné a konzistentní. Řada uváděných faktorů je navíc vzájemně propojena - lze tedy identifikovat široké tematické okruhy, které jsou hodnoceny buď jako silná stránka (například rostoucí konkurenceschopnost a inovační potenciál vč. potřebného institucionálního zabezpečení inovační strategie), nebo jako slabá stránka (např. nedostatečné napojení kraje na globální síť vč. deficitů v dopravním napojení). Dílčí rozdíly ve výpovědích respondentů bylo možné nalézt spíše v hodnocení významu či „pořadí“ jednotlivých rozvojových faktorů.

V některých případech respondenti uváděli slabé stránky, které lze vztáhnout i celou ČR, případně na celou Evropu. V textu je na to výslovně upozorněno.

Mezi hlavními silnými stránkami kraje byly respondenty identifikovány tyto faktory (seřazeny podle četnosti, s jakou byly uváděny, a tedy i podle předpokládaného významu):

1. Silná role výzkumu a inovací - Někteří respondenti uváděli, že tradice sahá nejméně do 70. let 20. století, většina však považovala tuto skutečnost za novou, vznikající či pouze zahájenou, zatím bez významnějších dopadů (i to však považují za jednoznačné pozitivum). Mezi klady se objevovalo především zázemí pro výzkum a inovace, tedy přítomnost řady vysokých škol (často i jedinečných v rámci ČR majících schopnost přilákat i zahraniční studenty), kampusů, výzkumných ústavů i podpůrných organizací typu Jihomoravského inovačního centra. Někteří respondenti hodnotili jako silnou stránku i výsledky v oblasti výzkumu či inovací, většina však spíše uváděla silné zázemí pro výzkum (vč. dostatku finančních zdrojů na jeho rozvoj) a výsledky naopak považovala za oblast, kde dosud existují rezervy (viz slabé stránky níže). V souvislosti s tím byl zmíněn i „naspořený potenciál“ velkých projektů v oblasti inovací, výzkumu či mobility, který může být v budoucnu dále zhodnocen.
2. Poměrně vysoká kompetentnost a institucionální vybavenost kraje a dalších organizací v oblasti rozvoje progresivních aktivit výzkumu, vývoje a inovací - Kromě výše zmíněného hodnocení dobrého inovačního potenciálu Jihomoravského kraje se objevoval také další faktor spočívající v zajištění potřebných institucí a kompetencí pro rozvoj této oblasti. Zmiňována byla relativně vysoká kompetentnost Jihomoravského kraje a pracovníků krajského úřadu, zejména ve srovnání s jinými kraji ČR, a existence fungujících a spolupracujících organizací zaměřených na inovace, výzkum a mobilitu (vysoké školy, Jihomoravské inovační centrum, Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu). To mj. představuje potenciál pro velké mezinárodní projekty (viz přehled příležitostí). Pozitivně je krajský úřad hodnocen i z hlediska vyřizování běžné, každodenní agendy občanů, firem atd. Kladně je vnímána „společná kultura“ zahrnující atmosféru partnerství, spolupráce, soudržnosti a společných cílů a schopnosti dohody mezi subjekty místní a regionální samosprávy, vysokými školami a dalšími organizacemi. V základních otázkách sdílejí společné cíle a „společnou kulturu“ i hlavní politické formace působící v kraji. Zmíněny byly i formálně dobře nastavené a fungující mechanismy komunikace mezi jednotlivými subjekty v kraji.

3. Vzdělanostní a kvalifikační úroveň obyvatel, zejména v oblasti technických oborů a profesí - Někteří respondenti uváděli kvalitní vzdělanostní a kvalifikační úroveň obyvatel obecně, jiní zdůrazňovali některé aspekty (kvalifikace obyvatel v technických oborech, kvalitní vysokoškolsky vzdělaná část obyvatel, malý počet nekvalifikovaných pracovních sil apod.). Tato skutečnost je vnímána i v souvislosti s vybaveností kraje zázemím pro výzkum, vývoj a inovace (viz výše). Objevovaly se i názory pozitivně hodnotící pracovitost obyvatel kraje a studentskou atmosféru města Brna. Jednou se naopak objevilo hodnocení kvalifikační úrovně obyvatel jako slabá stránka kraje, a to v evropském kontextu (tento respondent naopak připustil, že v rámci ČR je úroveň kvalifikace nadprůměrná).
4. Vysoký potenciál kraje pro rozvoj cestovního ruchu - Přibližně polovina respondentů zmínila mezi silnými stránkami kraje dobré předpoklady cestovního ruchu, tedy zejména přítomnost přírodních a kulturně-historických atraktivit a atrakcí. Uváděna byla jak přítomnost atraktivit nadregionálního až mezinárodního významu (zejména Lednicko-valtický areál, Moravský kras, Pálava, folklorní události, vinobraní), tak i „celkový dojem“ v podobě atraktivní a příjemné krajiny (viz také hodnocení tváře kraje níže), případně přívětivost a pohostinnost místních obyvatel.
5. Jasná, zřetelná a pozitivní tvář kraje - Tato skutečnost byla zmíněna necelou polovinou respondentů. Současně se jedná o faktor, kde se respondenti neshodli na tom, zda je silnou, nebo slabou stránkou. To se týká hlavně toho, zda je image kraje jasná a zřetelná, nebo není (naopak na tom, že je image kraje pozitivní, se respondenti shodli). V případě image kraje mezi širší veřejností byly nejčastěji uváděny atributy pohostinnosti a přívětivosti místních obyvatel, krásy přírody a krajiny, vinařství a turistické atraktivity. V případě image mezi odbornou veřejností se nejčastěji objevoval zmíněný potenciál kraje pro výzkum a inovace, pozice Brna jako centra vzdělanosti a vysokých škol atd.
6. Výhodná geografická poloha kraje, přítomnost velkého centra a blízkost dalších center - Jihomoravský kraj se nachází v příhodné poloze v blízkosti několika center a metropolitních oblastí (Viedeň, Praha, Bratislava, případně také Budapešť a Ostrava, resp. hornoslezská konurbace), což někteří respondenti uvádějí jako významné pozitivum. Objevil se i názor, že z celoevropského hlediska je výhodná poloha celé ČR, a tedy i Jihomoravského kraje. Několikrát se objevil také faktor „dobrých zahraničních sousedů“, kteří jsou spolehliví při realizaci společných projektů a současně se od nich do Jihomoravského kraje šíří technická, kulturní i lidská úroveň. Nejčastěji uváděnými kladnými důsledky geografické polohy kraje je jeho předpoklad pro lokalizaci progresivních odvětví, výzkumných oborů a pro příchod zahraničních studentů a absolventů, ale také pro příjezdy zahraničních návštěvníků.
7. Kvalitní, promyšlený systém veřejné dopravy - Tento poměrně úzký a konkrétní faktor byl uváděn řadou respondentů, a to bez ohledu na region či obor, v němž působí. Je tedy zřejmé, že IDS Jihomoravského kraje je pozitivně vnímán odbornou i širší veřejností. Ve svých výpovědích oslovené osoby často uváděly především srozumitelnost, uživatelskou přívětivost, provázanost a frekvenci spojů i finanční aspekt, kdy je za relativně přijatelný objem peněz poskytován kvalitní servis. Ve 2 případech se vyskytla naopak dílčí kritika současného systému IDS.
8. Dostatečná, pestrá informační základna pro řízení rozvoje kraje - Několika respondenty byla jako silná stránka kraje uvedena existence dostatečného množství studií, analýz a průzkumů, na základě nichž se lze kvalifikovaně rozhodovat o intervencích kraje. Týká se to i oblastí, které obvykle trpí nedostatkem kvalitních analýz a věrohodných dat (podnikání, mobilita, dostupnost nadnárodních sítí apod.).
9. Respektovaný, výrazný kraj z politického hlediska - Jihomoravský kraj patří mezi populačně i plošně největší kraje Česka a má dlouhodobě poměrně výraznou politickou reprezentaci a silnou roli v Asociaci krajů ČR. To vnímají někteří respondenti jako jednu z hlavních silných stránek kraje.
10. Dobré zabezpečení kulturního a společenského vyžití - Několik respondentů uvedlo mezi silnými stránkami pestré kulturní a společenské vyžití (divadla, kluby, restaurace, kavárny atd.). Je pravděpodobné, že se jedná o jednu z položek, kde respondenti hodnotili více město Brno než Jihomoravský kraj. Někteří to na základě doplňujícího dotazu potvrdili s tím, že tato skutečnost

má význam pro obyvatele celého kraje. Rovněž se objevil 2x opačný názor, řadící úroveň kulturního a společenského vyžití mezi slabé stránky kraje.

11. Kvalitní školství, zvláště kvalitní a pestrá nabídka vysokého školství - Nízká frekvence, s jakou byl tento faktor uváděn, neznamena, že nelze přijmout tvrzení o vysoké kvalitě školství v kraji (opačná tvrzení se však rovněž ojediněle objevovala - viz slabé stránky). Respondenti tuto skutečnost často přiřadili k výpovědím o kvalitním zázemí pro výzkum a kvalitními lidskému potenciálu kraje. Objevil se ale také názor, že pozitivem je zatím spíše existence vysokých škol než jejich reálný dopad na ekonomiku kraje. Faktor kvality školství (mezi respondenty byla obvykle zdůrazněna kvalita vysokého, příp. středního školství) je nicméně uveden zvlášť, protože nabízí pohled na školství nikoli jen jako na součást výzkumu či jako odvětví produkující pracovní síly. V případě vysokého i středního školství byl většinou uváděn důraz na technické obory. Někteří respondenti však vysoce hodnotili kvalitu školství obecně vč. hodnocení školství v Jihomoravském kraji jako optimálně provázaného vzdělávacího systému. Jednou se objevilo pozitivní hodnocení systému stipendií pro vynikající studenty a absolventy podporující rozvoj talentů z Jihomoravského kraje i odjinud.
12. Kvalitní zdravotnická zařízení - V Brně, ale i v jiných městech v Jihomoravském kraji jsou podle části respondentů velmi kvalitní zdravotnická pracoviště, často špičková nejen v rámci ČR, ale i Evropy. Oslovené osoby dále zmínily přítomnost řady nových pracovišť.
13. Čisté životní prostředí a rozmanitá krajina - Několik respondentů uvedlo životní prostředí jako celek mezi silnými stránkami kraje. Při konkretizaci tohoto tvrzení uváděli zejména zmiňovali především stav a rozmanitost přírody a krajiny (vzácné biotopy, hodně chráněných území a lokalit), ale také další složky životního prostředí (voda, ovzduší, hluková zátěž, odpadové hospodářství, třídění odpadu...), vše při určité míře generalizace pro celý kraj, v rámci něhož pochopitelně existují rozdíly. Zmíněna byla i silná role EVVO v politice kraje i subjektů na jeho území.
14. Tradice výstav, veletrhů a kongresů - Faktor, který spoluvytváří image Brna, uvedlo relativně malé množství oslovených osob. Příčinou může být jednak koncentrace těchto aktivit téměř pouze do Brna, a jednak to, že někteří respondenti zřejmě považují tuto skutečnost za zcela samozřejmou a necítili potřebu ji uvést. Dva respondenti uvedli jako silnou stránku samotný areál brněnského Výstaviště s potenciálem pro další rozvoj výstavnictví a kongresů.
15. Kvalitní dopravní napojení a dopravní infrastruktura kraje - Tento faktor byl zmíněn malým počtem respondentů, kteří obvykle současně dodávali, že napojení je obecně sice dobré, ale že chybí modernizace a zvýšení kapacity některých tahů (zejména R52, příp. R43 a D1). Častější však byl opačný názor, kdy dotázané osoby uváděly dopravní napojení kraje jako slabou stránku.
16. Víceleté financování sociálních služeb a péče a kvalitní služby v této oblasti - Skutečnost, že tento faktor byl zmíněn pouze třikrát, ukazuje spíše na obecně nízké povědomí o této relativně specifické záležitosti mezi respondenty z jiných oborů a odvětví, než na to, že bychom měli zpochybňovat pravdivost daného tvrzení. Uvedena přitom byla kvalita služeb pro seniory, sociálně slabé rodiny i další skupiny obyvatel. Víceleté financování podle respondentů umožňuje poskytovatelům sociálních služeb dlouhodobé plánování a přináší i tak jednak finanční úspory, a jednak vyšší kvalitu služeb. Navíc představuje určitý protipól převážně projektového (tedy jednorázového) financování řady činností, které ve skutečnosti projektově financovat nelze. Objevil se i návrh, že obdobný systém je vhodné zavést i v dalších oblastech (volný čas, sport, neformální vzdělávání a výchova).
17. Mezinárodní letiště s novým terminálem - Přestože letiště v Brně bylo zmiňováno častěji mezi slabými stránkami (v kontextu rozsahu jeho využití), objevily se i názory pozitivně hodnotící infrastrukturu letiště s novým terminálem.
18. Multioborová struktura krajské ekonomiky - Tento poměrně podstatný faktor byl uveden pouze několika dotázanými osobami. Uváděno bylo, že kraj má špičková pracoviště nebo alespoň potenciál pro jejich vznik v několika oborech.
19. Dobře zmapované a pasportizované brownfields - Tato skutečnost představuje předpoklad pro vyřešení jedné z uváděných slabých stránek, kterou je existence brownfields a starých ekologických zátěží.

20. Nadprůměrná kvalita zemědělského půdního fondu - Tuto silnou stránku uvedl jeden respondent, z čehož lze usuzovat nikoli na možnou nepravdivost tohoto tvrzení, ale spíše na malý význam této skutečnosti s ohledem na současný malý význam zemědělství i v tradičně zemědělsky orientovaném Jihomoravském kraji.
21. Obecně kvalitní a dostatečně kapacitní technická infrastruktura - Zmíněny byly různé sítě (plyn, vodovod, internet apod.), jejichž kapacita a dostupnost je obecně dostačující, resp. adekvátní charakteru území.
22. Vysoká podnikatelská aktivita ve velké části kraje - Zmíněna byla obecně vysoká aktivita zejména v případě drobných a malých podnikatelů jako potenciál místní ekonomiky i jako indikátor kvality, schopnosti a kvalifikovanosti obyvatel.
23. Prorodinná politika kraje - Jako silná stránka kraje byla v jednom případě uvedena prorodinná politika zahrnující mj. existenci rodinných pasů.
24. Málo sociálně vyloučených obyvatel v kraji - Tato silná stránka souvisí dle respondenta, který ji zmínil, se silnou spjatostí obyvatel s krajem, částečně také s religiozitou kraje a výraznou rolí tradičních hodnot. Velká část obyvatel má v kraji kořeny, kraj nebyl vystaven masovému přílivu obyvatel odjinud např. v rámci poválečného dosídlování pohraničí. Tento názor je v částečném rozporu s pohledem některých respondentů, kteří označili za slabou stránku kraje existenci lokalit s koncentrací sociálních problémů (viz slabé stránky uvedené níže).
25. Vysoká míra zapojení obyvatel kraje do volnočasových aktivit - Jedním respondentem bylo kladně hodnoceno zapojení obyvatel do volnočasových aktivit a akcí (umělecké školy, zájmové činnosti, folklorní akce apod.). Jednalo se spíše o hodnocení participace obyvatel v oblasti volného času než samotné nabídky v této oblasti.
26. Dobře uchopitelný turistický region z hlediska cílových skupin - Jeden respondent uvedl, že Jihomoravský kraj představuje region, který lze snadno nabízet relativně konkrétně vymezeným cílovým skupinám návštěvníků.

Mezi hlavními slabými stránkami kraje byly respondenty identifikovány tyto faktory (seřazeny podle četnosti, s jakou byly uváděny, a tedy i podle předpokládaného významu):

1. Chybějící páteří dopravní (zejména silniční) tahy, resp. nedostatečné parametry těchto tahů - Tato slabá stránka byla respondenty uváděna jednoznačně nejčastěji. S výjimkou 1 osoby ji uvedli všichni a všichni ji také považovali za jednu z nejpodstatnějších. Výrazně převažoval názor, že Jihomoravskému kraji (resp. Brnu) chybí kapacitní dálnice a rychlostní komunikace napojující kraj na jiné kraje a okolní země, což je všeobecně přijímáno za brzdu v rozvoji kraje. Mezi konkrétními komunikacemi, které mají nedostatečné parametry nebo zcela chybějí, byla nejčastěji uváděna nedokončená R52 (Brno - Vídeň) následovaná R43 (Brno - Svitavy) a s odstupem pak zastaralá, dosud málo modernizovaná D1 Praha - Brno (tu častěji uváděli respondenti působící mimo Brno, naopak R52 a zejména R43 uváděli hlavně zástupci organizací působících pouze nebo převážně v Brně) a chybějící úseky R55. V případě R43 byla zmiňována i souvislost s řešením silniční dopravy v brněnské aglomeraci (západní obchvat města). Menšinově se objevoval názor na nedostatečně kapacitní či nedostatečně kvalitní železniční napojení jiných částech kraje (chybějící elektrizace trati Hustopeče - Šakvice, chybějící křenovická a boskovická spojka).
2. Vysoká míra nezaměstnanosti, zaostalost či strukturální postižení periferních částí kraje - Tento poměrně široce vymezený faktor je uváděn jako jediný bod proto, že jej sice respondenti uváděli odlišnými formulacemi, ale v zásadě měli na mysli podobně podmíněný problém. Regionálně lze problémová území podle výpovědí respondentů vymezit především na Znojensko (s přetrvávajícími strukturálními problémy), Vranovsko (které je příhraniční periferií), Hornácko (které je spíše periferním, zaostávajícím územím) a Boskovicko (kde se kombinuje problém restrukturalizace ekonomiky s vnitřní periferností regionu). Pořadí výčtu regionů v předchozí větě odpovídá četnosti, s jakou byly regiony dotázanými osobami zmiňovány, přičemž Znojensko a Vranovsko byly často uvedeny souhrnně jako jediný problémový region. Menší počet respondentů uvedl mezi slabými stránkami také silné regionální rozdíly uvnitř kraje - viz výčet slabých stránek níže a rovněž kapitolu věnovanou hodnocení regionálních rozdílů uvnitř kraje.

3. Nevyhovující napojení kraje, resp. Brna na globální síť, zejména v oblasti mezinárodní letecké dopravy - Tato slabá stránka byla uváděna ze dvou úhlů pohledu. Prvním z nich je slabý význam brněnského letiště, které sice podle většiny respondentů má odpovídající parametry a kapacitu, ale je nedostatečně využíváno, chybí mu dostatek přímých leteckých linek do hlavních „hubů“ a renomovaných leteckých dopravců nabízejících i cestování business třídou, převažují levné letecké spoje s dlouhodobě nestabilním letovým řádem. Druhým pohledem je nedostatečné napojení na vídeňské letiště Schwechat, a to jak silniční (uváděné častěji), tak i veřejnou dopravou, tj. rychlým a dostatečně frekventovaným autobusovým nebo železničním spojením (zmiňované méně často).
4. Dosud slabé využití potenciálu pro výzkum a inovace v ekonomice, slabá provázanost výzkumu na vysokých školách s aplikací ve firmách, prostorové omezení výzkumných a inovačních aktivit - Jestliže téměř všichni respondenti uvádějí inovační potenciál kraje jako silnou stránku, pak je třeba upozornit také na to, že přibližně polovina z nich uvedla také slabou stránku v podobě nedostatečného využití tohoto potenciálu. Objevily se názory, že výsledky výzkumu a obrovské výzkumné kapacity kraj vůbec neumí zhodnotit a zobchodovat, dbá se na samotný vývoj a výzkum, nikoli na „prodej výsledků“. Spolupráce tedy zůstává spíše na platformě kraj - Brno - vysoké školy, bez reálné spolupráce s firmami (není, kdo by výsledků výzkumu využíval). V regionu chybí větší firmy, které by se staly „tahouny“ nových odvětví vč. souvisejícího výzkumu a vývoje. Pokud již takoví tahouni existují, jsou spíše ve výrobních a nevýrobních službách, nikoli v průmyslu, na jehož progresivní odvětví jsou současné intervence kraje v oblasti inovačního potenciálu a konkurenceschopnosti cíleny. S tím souvisí také upozornění ze strany několika respondentů na prostorové omezení výzkumného a inovačního areálu na „centrum excellence“, tj. na brněnskou aglomeraci, přičemž ostatní části kraje zůstávají těmito aktivitami zcela netknuté a dochází tak k určité prostorové „segregaci“. Objevil se také názor, že ve skutečnosti je jen malý počet nově lokalizovaných poboček zahraničních firem v regionu inovativní - mnohem častěji se ve skutečnosti (dle údajů o struktuře zaměstnanců) jedná o rutinní výrobu bez výrazné přidané hodnoty, založené především na nízké ceně vstupů a tedy ohrožené odchodem investora.
5. Nedostatečné řešení Brna jako dopravní křižovatky, zejména železniční - Tento problém lze zobecnit pro více druhů dopravy, mezi respondenty se většinou objevovalo hodnocení Brna jako nedostatečně vyřešené železniční, silniční i letecké křižovatky. Nejčastěji a s nevyšším významem však byl uváděn faktor nedořešeného železničního uzlu (naopak železniční spojení v jiných částech kraje bylo mezi slabými stránkami uváděno minimálně). Někteří respondenti tento problém redukuje hlavně na zastaralé a víceméně provizorní hlavní železniční nádraží, které je nezbytné přesunout (názor na modernizaci a zachování stávajícího nádraží byl zcela ojedinělý). Jiní tento problém vztahují k železničnímu uzlu jako takovému, tedy vč. chybějících spojovacích tratí, narovnání vedení části tratí a vybudování tzv. severojižního kolejového diametru, který by železniční dopravu převedl částečně pod povrch (záměr někdy nesprávně nazývaný „brněnské metro“). Dva respondenti naopak zdůraznili problém Brna jako nedořešené silniční křižovatky, tj. nedobudované komunikace kolem města a časté dopravní kongesce. Objevil se i názor upozorňující na obecný důraz dopravních koncepcí a politik na rozvoj dopravních os bez adekvátní odezvy v řešení dopravních uzlů.
6. Nedostatečné parametry a špatný stav infrastruktury v periferních částech kraje - Tento problém byl uváděn menšinou respondentů především v případě dopravní infrastruktury a objevoval se ve výpovědích mnohem méně často než nedostavěné páteřní komunikace. Uváděna byla jak existence konkrétních míst na silnicích 2. i 3. třídy s nedostatečnými parametry, tak i obecné konstatování o špatném stavu a nevyhovujících parametrech silnic. Několik respondentů dokonce uvedlo, že stav se v čase horší a je špatný i ve srovnání se sousedními kraji (Pardubický, Vysočina apod.), což dávali do souvislosti mj. s orientací Jihomoravského kraje na jiné priority (veřejná doprava, výzkum, inovace). Jednou byla uvedna i souvislost s životním prostředím (vyšší hladina hluku a prašnost na špatně udržovaných komunikacích). Další respondent zmínil vedle silnic také špatný stav vodovodů a kanalizace.
7. Nejasná, málo zřetelná tvář kraje - Tento názor se objevoval o něco méně často než názor opačný. Respondenti, kteří upozornili na nejasnou tvář kraje, svou výpověď nejčastěji vysvětlovali tak, že kraj stojí na křižovatce, kdy řada tradičních aktivit zanikla nebo oslabila (průmyslová odvětví, zemědělství, folklor) a dosud nebyla nahrazena novými, dostatečně výraznými a zřetelnými aktivitami, které by vytvářely novou tvář kraje. Dále se objevily názory,

že politika kraje posilující konkurenceschopnost a inovační potenciál jeho centra je v rozporu s tradičními silnými stránkami kraje (vinařství, příroda, krajina, pohostinnost obyvatel, rekreace) a že tedy nově vytvářená tvář kraje je do značné míry uměle implantovaná. Zde se několikrát objevilo upozornění, že tato „dvojitá tvář kraje“ má i regionální rozměr, kdy tradiční image kraje přetrvává v případě jeho periferních částí, zatímco „nová“ tvář kraje se týká Brna a jeho nejbližšího zázemí.

8. Velký počet brownfieldů a starých ekologických zátěží - Tato slabá stránka byla obvykle přiřazována hlavně Brnu, ale i dalším městům v Jihomoravském kraji. Zmínila ji menšina respondentů, pokud již byla danou osobou uvedena, pak zpravidla ve výpovědi zazněla jako velmi výrazný problém. Současně bylo uvedeno, že brownfieldy jsou zejména v případě Brna obrovským nevyužitým potenciálem pro lokalizaci aktivit v prostorově atraktivním širším centru města.
9. Nedostatek zdrojů pitné vody s nejistým výhledem - Několik respondentů z velmi odlišných oborů se shodlo na existenci této slabé stránky a současně i hrozby. Již dnes je v kraji nedostatek zdrojů kvalitní pitné vody, přičemž kraj je navíc odkázán na zdroje povrchové, často ležící v jiných krajích.
10. Výrazné meziregionální rozdíly uvnitř kraje - Několik respondentů mezi slabými stránkami spontánně uvedlo, že regionální rozdíly uvnitř Jihomoravského kraje jsou velmi výrazné. Pozice velké části kraje je zcela mimo „inovační víření“, v kraji existují dva různé světy (brněnská aglomerace vs. zbytek území). Současně respondenti uváděli, že politika kraje opomíjí periferní a problémové regiony a příliš cílí na posílení konkurenceschopnosti centra a silných hráčů, byť téměř všichni současně věděli o některých krajských programech orientovaných právě na podporu problémových regionů.
11. Chybějící zázemí pro (převážně zahraniční) pracovníky ve špičkových oborech - Několikrát byla zmíněna nedostatečná vybavenost kraje i Brna pro kvalifikované pracovníky zaměstnané ve špičkových oborech. Nedostatky se týkají jednak vybavenosti školkami a školami pro děti těchto pracovníků, a jednak volnočasové nabídky pro rodiny těchto pracovníků.
12. Koncentrace sociálních problémů a tenzí v některých lokalitách - Zmíněna byla některé města (Brno, Znojmo, Hodonín), která se částečně vymykají jinak spíše příznivému hodnocení kraje z hlediska množství sociálně vyloučených obyvatel včetně velké části romské populace. Uvedeno bylo také to, že v kraji roste prostorová segregace obyvatel, a to jako mezi jednotlivými částmi kraje, tak i uvnitř měst.
13. Nedostatky v oblasti školství - Tato skutečnost byla zmíněna jen třikrát a v relativně odlišném odstínu. Jednou byl zmíněn přílišný důraz na vzdělávací roli školství před úlohou výchovnou. Jedná se spíše o obecný trend než o specifikum kraje. Přesto jeden z respondentů považuje tuto záležitost za slabou stránku i na úrovni Jihomoravského kraje a domnívá se, že je třeba ji řešit nejen na národní, ale i na krajské úrovni. Dále byla 2x zmíněna malá pružnost školství s ohledem na vývoj na trhu práce, v národní ekonomice i s ohledem na demografický vývoj. V této souvislosti označili dva respondenti školství jako celek za slabou stránku kraje. Zmíněna byla i přebujelost středního školství se školami bez jasně vymezeného smyslu jejich existence, přičemž schválení optimalizace středního školství v Jihomoravském kraji v září 2011 bylo v tomto směru hodnoceno jako přínosný krok, který ale přichází příliš pozdě.
14. Nedostatečné ubytovací kapacity pro studenty - Nedostatek ubytovacích míst pro vysokoškolské studenty v Brně byl při průzkumu 3x zmíněn jako bariéra pro rozvoj vysokého školství a výzkumu, byť všichni tito respondenti současně připouštějí, že dochází k průběžnému navyšování kapacity studentského ubytování.
15. Nesystémové, převážně projektové financování oblastí kultury, sportu, volného času a cestovního ruchu - Ve dvou případech uvedli respondenti jako slabou stránku kraje projektový charakter financování aktivit v oblasti kultury, sportu, volného času a cestovního ruchu ze strany Jihomoravského kraje, které považují za nesystémové. Problém v tomto směru představuje zejména nemožnost dlouhodobého finančního plánování ze strany příjemců krajských dotací a tím i neudržitelnost jednotlivých projektů.
16. Nevhodná kvalifikace obyvatel pro potřeby pracovního trhu - Jestliže řada respondentů uvedla kvalifikovanost obyvatel kraje jako silnou stránku, pak se také naopak objevil menšinový názor,

že kvalifikace je sice obecně vysoká, ale nekryje se s poptávkou na trhu práce. Velký počet lidí tak pracuje mimo obor svého vzdělání a kvalifikace. Pozn. zpracovatele: Jedná se o fakt zobecnitelný na celou ČR.

17. Slabé společenské a kulturní vyžití - Dva respondenti zařadili do slabých stránek nedostatečně pestré společenské a kulturní vyžití. Konkrétně u této slabé stránky zmínili mj. chybějící hudební sál pro filharmonii a nedostatek alternativní zábavy, která je údajně vnímána dokonce jako hrozba pro tradiční kulturu.
18. Nedostatečné asistenční a pobytové služby pro seniory - Zatímco úroveň zařízení poskytujících sociální služby pro seniory byla hodnocena spíše kladně, za nedostatek považují dva respondenti nedostatečný rozsah asistenčních a terénních služeb a pobytových zařízení pro tuto skupinu obyvatel.
19. „Provinční“ uvažování, nedostatečné mentální napojení obyvatel kraje na globální prostředí a světové dění - Respondenti uvádějící tento faktor přiřadili nedostatečné napojení na globální prostředí nejen širší veřejnosti, ale i elitám kraje. Zmínili také „provinční“ uvažování obyvatel i (podle nich) nezdravý pocit, že se v kraji vše ubírá ideálním směrem. Tato slabá stránka byla uvedena současně jiným respondentem jako hrozba.
20. Slabá podpora rozvoje turistiky, nevyužitý turistický potenciál - Třikrát se mezi respondenty objevil názor, že podpora rozvoje cestovního ruchu v regionu je slabá, nevýrazná a nekonkrétní. Chybí podle nich zmapování turistického potenciálu, využití adekvátních specifických marketingových nástrojů a soustředění finančních zdrojů na skutečně výrazný a viditelný marketing.
21. Vysoká koncentrace prachových částic (PM10) v zalidněných, dopravou zatížených lokalitách - Tento faktor byl zmíněn 2 respondenty s tím, že se týká především Brna.
22. Nedostatečná protipovodňová ochrana - Zmíněna byla jako obecný problém kraje vyplývající i z charakteru reliéfu, v důsledku čehož je značné území v kraji ohroženo záplavami. Současně bylo uvedeno pomalé řešení protipovodňové ochrany jednotlivých ohrožených lokalit.
23. Zhoršený zdravotní stav obyvatelstva - Dva respondenti uvedli jako významnou slabou stránku objektivně horší pozici Jihomoravského kraje v řadě statistik týkající se nemocnosti a úmrtnosti zejména v případech tzv. civilizačních chorob (novotvary, nemoci oběhového systému).
24. Nedostatečná kapacita sociálních služeb - Přestože sociální sféra je respondenty většinově vnímána spíše jako silná stránka, objevily se názory na nedostatečnou kapacitu sociálního bydlení v kraji.
25. Chybějící komunikace a setkávání se starosty menších měst a obcí - Tato slabá stránka byla uvedena jednou, paradoxně respondentem působícím v Brně.
26. Vysoký podíl chráněných území jako bariéra pro rozvoj infrastruktury a území - Tento faktor byl uveden pouze jednou a byl doplněn v tom smyslu, že v Jihomoravském kraji je obtížná příprava větších staveb, protože téměř vždy zasahují některé chráněné území, což znamená nutnost vyjednávat a hledat alternativní, zpravidla dražší řešení.
27. Nízký podíl lesních ploch snižující ekologickou stabilitu velké části území kraje - Jedna oslovená osoba zmínila tuto skutečnost spolu s často nevhodnou druhovou skladbou lesů, která ekologickou stabilitu krajiny dále snižuje.
28. Nevhodné zemědělské hospodaření zvyšující riziko eroze půd - Tento problém byl zmíněn pouze jedním respondentem současně se špatnou komunikací místní a regionální samosprávy se zemědělci, mj. i v důsledku roztržitého vlastnické struktury.
29. Přílišné množství subjektů činící prostředí kraje nepřehledným - Přes většinový názor kladně hodnotící institucionální kapacitu a spolupráci mezi subjekty Jihomoravského kraje se objevil i kritický pohled na přebujelost institucí vytvořených subjekty veřejné správy, což komplikuje možnost dohody a rozptyluje síly.
30. Slabá tradice hospodářských komor v ČR - Za obecný nedostatek celé ČR vč. Jihomoravského kraje byla jedním respondentem označena slabá tradice hospodářských komor a tedy i malý

počet jejich členů. Hospodářské komory tak reprezentují jen malou část podnikatelů daného regionu.

31. Výrazná sezónnost cestovního ruchu, nedostatek kvalitních a inovativních služeb cestovního ruchu a krátká průměrná doba pobytu turistů - Tyto relativně konkrétní problémy byly uvedeny pouze jedním respondentem, a proto jsou uvedeny v jednom bodě.
32. Orientace cestovního ruchu na exkluzivní, nákladné formy - Jeden respondent považuje za slabou stránku kraje přílišný důraz na exkluzivní formy cestovního ruchu (cykloturistika, golfová turistika, wellness). Uvedl, že tyto formy cestovního ruchu sice zvyšují zaměstnanost a příjmy místních podnikatelů a obcí, ale že zátěž s nimi spojená je vyšší než zmíněné přínosy. Zátěží se myslí environmentální dopady i finanční náročnost na vybudování potřebné infrastruktury, která jde na úkor „nízkonákladových“ forem cestovního ruchu. Dva respondenti pak uvedli, že kraj se příliš soustředí na formy cestovního ruchu cílené na návštěvníky z jiných krajů a zemí a opomíjí rozvoj forem cestovního ruchu vhodných pro místní obyvatele. Udržet obyvatele v regionu i během dovolené je v této souvislosti ekonomicky stejně hodnotné jako přilákat návštěvníka odjinud.
33. Nedostatečná kvalifikovanost pracovních sil v evropském kontextu - Tento pohled nabídl jeden respondent, současně však uvedl, že v kontextu ČR je úroveň kvalifikace obyvatel Jihomoravského kraje nadprůměrná.

2.1.2 Vnější příležitosti a hrozby

Při hodnocení vnějších rozvojových příležitostí a hrozeb nepanovala mezi respondenty přílišná shoda. Málo respondentů uvádělo stejné rozvojové příležitosti a hrozby, což je dané téměř nekonečnou šíří možných vnějších vlivů na Jihomoravský kraj. Na druhou stranu se nevyskytovaly natolik odlišné výpovědi, které by stejný faktor považovaly jednou za příležitost a podruhé za hrozbu. Pokud se již vyskytly, týkaly se obvyklých dilemat typu výstavba dopravního napojení vs. zhoršení životního prostředí v okolí nové komunikace.

Příležitostí a hrozeb uváděli respondenti obecně méně a zpravidla nebyli schopni mezi nimi vybírat, které jsou podstatnější a které méně podstatné. Někteří respondenti přes snahu tazatele o metodické vysvětlení pojmů „příležitost“ a „hrozba“ ve smyslu analýzy SWOT uváděli návrhy, co kraj má či nemá v budoucnosti dělat. Tyto návrhy jsou z hodnocení vyloučeny, resp. mohou být využity až v návrhové části strategie. Z výše uvedených důvodů je také počet příležitostí a hrozeb, které respondenti uváděli, menší než v případě silných a slabých stránek.

Hlavními identifikovanými příležitostmi jsou tyto faktory (seřazeny podle četnosti, s jakou byly uváděny, a tedy i podle předpokládaného významu):

1. Výstavba páteřních (státních) silničních komunikací napojujících Jihomoravský kraj na okolní kraje a země - Tato příležitost byla uváděna velmi často také jako hrozba v případě, že k výstavbě silničních komunikací nedojde. Obecně šlo o nejčastěji zmiňovanou příležitost, která se objevovala v různých modifikacích (zlepšení kvality páteřních silnic, zlepšení napojení na Vídeň, Svitavy atd.). Často bylo uváděno zlepšení dopravní dostupnosti kraje jako takové bez specifikace konkrétního druhu dopravy (železniční a letecké napojení kraje jako příležitost je zmíněno hned v následujících bodech).
2. Zvýšení důrazu státu na modernizaci železničních uzlů vč. brněnského nádraží a železničního uzlu - Tento faktor uvedla necelá polovina respondentů.
3. Dokončení restrukturalizace průmyslu v ČR vytvářející tlak na reorientaci krajské ekonomiky - Tento faktor byl uváděn menší částí respondentů.
4. Růst role regionálních letišť v letecké dopravě - Tento faktor byl uváděn poměrně málo. Častěji bylo uváděno „posílení významu brněnského letiště“, což není vnější příležitost (je do značné míry podmíněna vnitřně) a neměla by tudíž být ve výčtu příležitostí uváděna. Zmíněn byl však také trend zvyšování flexibility letecké dopravy (menší letadla, operativnější spoje atd.), což může představovat příležitost pro regionální letiště vč. brněnského.

5. Příchod silných, renomovaných leteckých dopravců - Tato příležitost byla několikrát uvedena, možná však spíše jako přání či návrh opatření než jako skutečná příležitost vyplývající ze situace na trhu. V každém případě několik respondentů uvedlo, že právě tato skutečnost může napomoci „rozhýbat“ brněnské letiště a tím i nadnárodní či globální dostupnost Jihomoravského kraje.
6. Další příliv dotací z EU díky nastavení kohezní politiky pro období 2014-20, které se bude výrazně překrývat s krajskými prioritami - Tuto příležitost zdůraznilo několik respondentů, byť se mezi výpověďmi současně několikrát objevila i hrozba neudržitelnosti výsledků projektů podpořených ze strukturálních fondů EU po skončení realizace daného projektu.
7. Příchod dalších kvalitních vědců a výzkumníků z „chudšího zahraničí“ zvyšující excelenci místních univerzit - Jedná se o několikrát zmíněný faktor, který dle výpovědí respondentů vyplývá hlavně z narůstající otevřenosti univerzitního prostředí ve světě, rostoucí mobility obyvatel (zejména těch s vysokým vzděláním a kvalifikací) a migračních pull-push faktorů na straně zdrojové země, resp. ČR.
8. Zvýšení významu velkých, zejména mezinárodních projektů - Tři respondenti uvedli příležitost zvýšení počtu a významu mezinárodních projektů vyplývající z příznivé geografické polohy, kvalifikovaných pracovníků v oblasti výzkumu a vývoje a rostoucí mezinárodní mobility. Mezinárodní projekty mohou jednak tuto mobilitu dále posílit, a jednak mohou napomoci vývoji regionální ekonomiky.
9. Změna rozpočtového určení daní z pohledu malých obcí - Tuto skutečnost zmínili 2 respondenti jako příležitost, objevila se však také mezi hrozbami, a to s pohledu velkých měst.
10. Pozice „druhé v pořadí“ nutící k větší snaze - Tento faktor uvedli pouze 2 respondenti. Jedná se o pozici Brna jako druhého největšího centra v ČR, která obvykle stimuluje lokální a regionální iniciativu ve snaze přiblížit se prvnímu. (Pozn. zpracovatele: Tuto skutečnost lze reálně pozorovat i v jiných zemích.)
11. Změna regionální politiky ČR a kompetencí regionálních samospráv směrem k vyšším kompetencím i odpovědnosti krajů
12. Umístění dalších národních či nadnárodních institucí do Brna - Vedle některých národních institucí (mj. v oblasti soudnictví) byla jednou osobou uvedena příležitost lokalizace dalších národních nebo dokonce evropských či globálních institucí do Brna, což napomůže zvýšit prestiž kraje a přivede do regionu zkušené a vzdělané lidi.
13. Rozvoj přeshraniční spolupráce díky bohatým a důvěryhodným partnerům - Jeden respondent uvedl důvěryhodnost rakouských subjektů místní a regionální samosprávy jako příležitost pro rozvoj přeshraniční spolupráce a projektů představující potenciál pro příhraniční oblasti Jihomoravského kraje.
14. Přijetí eura - Tuto příležitost zmínil jeden respondent jako důležitý faktor globální konkurenceschopnosti a mezinárodního obchodu, a to i přes současné problémy eurozóny.
15. Výstavba vodního kanálu Dunaj-Odra-Labe - Tuto příležitost zmínili 2 respondenti. Oba ji uváděli spíše jako příležitost výhledovou s vědomím, že pravděpodobně přesahuje horizont roku 2020, k němuž je krajská strategie zpracovávána.

Hlavními identifikovanými hrozbami jsou tyto faktory (seřazeny podle četnosti, s jakou byly uváděny, a tedy i podle předpokládaného významu):

1. Další hospodářská recese - Mezi některými respondenty se objevoval názor, že většina správných intervencí kraje směrem k posílení jeho konkurenceschopnosti nic nezmuže proti hrozbě nové hospodářské recese, např. v důsledku problémů eurozóny.
2. Zpoždění významných dopravních staveb - Přibližně polovina respondentů silně vnímá hrozbu přehodnocení národních priorit rozvoje dopravní (zejména silniční) sítě a v důsledku toho oddálení stavby či modernizace některých tahů, které jsou naopak vnímány jako příležitost (viz výčet příležitostí výše). Opět se jedná v první řadě o R52 a dále o R43, D1, příp. R55.

3. Snížení objemu vnějších finančních zdrojů a neudržitelnost výsledků velkých krajských projektů - Podle několika respondentů hrozí ustrnutí kraje v dalším vývoji velkých krajských projektů, případně dokonce neudržitelnost jejich výsledků. Zmíněny byly projekty v různých oblastech - výzkum a vývoj, školství, péče o chráněná území atd. Tyto projekty jsou výrazně závislé na vnějších finančních zdrojích (zejména na zdrojích evropských) a chybí jim udržitelné financování. V této souvislosti se mezi názory respondentů objevila i související hrozba snížení objemu evropských dotací.
4. Nedostačující kapacita a kvalita pitné vody - Tato hrozba byla uváděna i jako slabá stránka. Hrozba souvisí se změnami klimatu (více srážkových a teplotních extrémů) a dominancí povrchových zdrojů pitné vody (náchylnějších např. vůči terorismu) ležících navíc obvykle mimo území kraje.
5. Příliv progresivních, nadnárodních činností do prostředí méně uvyklého na cizí prvky - S výzkumným a inovačním potenciálem kraje podle některých respondentů souvisí hrozba nedostatečného přijetí v převážně konzervativním prostředí jižní Moravy. Tradiční religiózní prostředí, zvyky a styl života nejsou podle těchto respondentů připraveny na větší příliv nadnárodních firem a cizinců (studentů i pracovníků). Ojedinelé se objevily také pochybnosti, zda obyvatelé kraje vůbec chtějí změnu tváře a kvalitativní posun kraje od „tradic“ k „modernitě“.
6. Závislost ekonomiky ČR na průmyslu - Výrazná orientace ČR na průmysl představuje podle několika respondentů potenciální hrozbu pro Jihomoravský kraj, který je regionem s průmyslovou tradicí, která i dnes přetrvává, byť došlo ke značné restrukturalizaci a reorientaci průmyslu.
7. Změna klimatu zvyšující riziko záplav a zdroje pitné vody - Vedle výše uvedené hrozby nedostatku pitné vody bylo riziko změny klimatu uvedeno také v souvislosti s hrozbou narůstajícího množství a rozsahu záplav, které jsou pro kraj nacházející se na středních a dolních tocích řek velkým rizikem.
8. Nevyřešené financování železniční dopravy mezi krajem a státem - Dvěma respondenty byla uvedena hrozba nedostatku finančních zdrojů na financování regionální veřejné (zejména železniční) dopravy ze strany Jihomoravského kraje v důsledku nejasného rozdělení úkolů mezi ním a státem. S tím souvisí i uvedená hrozba nabourání IDS Jihomoravského kraje ze strany jiných subjektů než kraje (měst a obcí i státu, příp. českých drah).
9. Nefunkčnost a nízká kompetentnost státní správy - Dvěma respondenty byla uvedena nízká kompetentnost a z ní vyplývající nefunkčnost státní správy na národní úrovni jako významná bariéra rozvoje jihomoravského kraje. Ovlivňuje politiku konkurenceschopnosti ČR vč. financování výzkumu nebo nastavení systému evropských dotací a finančních zdrojů. Zmíněno bylo, že tato skutečnost v mnoha případech platí i o správě na úrovni EU, v důsledku čehož není EU reálně schopna posílit konkurenceschopnost Evropy.
10. Zvýšení meziregionálních rozdílů uvnitř kraje v důsledku nastavení kohezní politiky po roce 2014 - Dva respondenti uvedli, že kohezní politika po roce 2014 sice dále napomůže posílení krajského výzkumného a inovačního potenciálu a výsledkům v této oblasti, současně však v důsledku toho přispěje k dalšímu nárůstu a fixaci rozdílů uvnitř kraje do „dvou světů“ (Brno a okolí vs. zbytek území).
11. Stárnutí obyvatel ČR - Tento problém týkající se celého státu byl dvakrát uveden jako hrozba, která se Jihomoravského kraje týká více než jiných částí ČR.
12. Změna rozpočtového určení daní z hlediska velkých měst - Tato hrozba byla uvedena pouze dvakrát, přičemž se objevily i opačné názory hodnotící změnu rozpočtového určení daní jako příležitost pro menší obce.
13. Změna regionální politiky ČR přesouvající více pravomocí na kraje bez adekvátního navýšení finančních prostředků z rozpočtového určení daní
14. Omezení provozu brněnského letiště - Tato hrozba byla zmíněna jen jednou. Je zřejmé, že většina respondentů vnímá letiště spíše jako příležitost k rozvoji, přičemž nepředpokládají, že by mohlo dojít naopak k úbytku počtu spojů a významu letiště.

2.2 Vnitřní regionální diferenciací kraje

Mezi respondenty je vnitřní regionální diferenciací kraje vnímána poměrně silně. Jen malý počet oslovených osob považuje regionální rozdíly v kraji za málo významné. Zpravidla tento názor vychází z předpokladu, že téměř celý Jihomoravský kraj má dobrou dopravní dostupnost na Brno, případně další centra v jiných krajích či zemích.

Mnohem rozšířenější mínění spatřuje regionální rozdíly výraznými. Někteří respondenti je dokonce jmenovali spontánně jako slabou stránku kraje ještě před tím, než byli vyzváni k hodnocení regionální diferenciací uvnitř kraje. Všichni respondenti, kteří rozdíly považují za velké a významné, uvádějí „dělicí linii“:

- buď mezi Brnem se svou aglomerací a zbývajících částmi kraje (pozitivní vymezení vyspělého regionu),
- nebo mezi periferními oblastmi postižené zaostáváním či strukturálním postižením a ostatními částmi kraje (negativní vymezení problémových regionů).

Příčiny a důsledky rozdílů mezi částmi kraje vidí respondenti poměrně podobně. Pokud jmenovali brněnskou aglomeraci jako vyspělou část kraje, pak uváděli jako diferencující faktor vysoké školy, přítomnost velkých firem či dopravní dostupnost, přičemž ostatním částem kraje tyto atributy chybí. Jestliže naopak jmenovali problémové oblasti, spatřovali rozdíly především v míře nezaměstnanosti, slabé nebo strukturálně postižené ekonomické základně, infrastrukturní podvybavenosti, odlišné kultuře a informačním prostředí. Pozice velké části kraje je podle některých respondentů zcela mimo „inovační víření“, v kraji existují dva různé světy (brněnská aglomerace vs. zbytek území). Objevily se i názory, že politika kraje opomíjí periferní a problémové regiony a příliš cílí na posílení konkurenceschopnosti centra a silných hráčů, byť téměř všichni současně věděli o některých krajských programech orientovaných právě na podporu problémových regionů.

Mezi zaostávajícími či problémovými regiony byly nejčastěji jmenovány (v pořadí dle četnosti výskytu, resp. míře problémovosti):

- Znojensko (hlavním důvodem jsou přetrvávající strukturální problémy),
- Vranovsko (hlavním důvodem je perifernost, slabá role progresivnějších odvětví a špatná dostupnost oblastí),
- Hornácko (hlavním důvodem je perifernost a slabá role progresivnějších odvětví v oblasti),
- Boskovicko (hlavním důvodem je nedokončená restrukturalizace ekonomiky a vnitřní perifernost regionu).

(Znojensko a Vranovsko byly často uvedeny souhrnně jako jediný problémový region.)

Regionální politiku uvnitř kraje vnímají respondenti různě. Mírná většina podporuje současný trend strategické regionální politiky posilující konkurenceschopnost centra, které svým rozvojem umožní také rozvoj problémových regionů. Všichni, kteří podpořili tento názor, působí nebo žijí v Brně a nejbližším okolí. Mírná menšina respondentů naopak považuje za nutné výrazně posílit pomoc zaostávajícím oblastem, tj. pojišťovací regionální politiku. K tomuto názoru se hlásí především respondenti působící mimo brněnskou aglomeraci, ale i menší část respondentů „brněnských“. Shoda panuje v tom, že nástroje pomoci vyspělým a zaostávajícím regionům musí být odlišné.

2.3 Činnost krajské samosprávy a spolupráce s krajem

Krajská samospráva a zejména krajský úřad jsou mezi respondenty obecně vnímány jako silné, kompetentní a schopné instituce. Pozitivně je hodnocena jak koncepční práce, tak i vykonávání „rutinní“ agendy. Opačný názor se objevil spíše ojediněle, a to především tehdy, pokud daný

respondent porovnával výkonnost krajské samosprávy s výkonností firem a dalších soukromých subjektů.

Všichni respondenti s krajem v nějaké míře spolupracují. Některé oslovené subjekty jsou krajem přímo spoluzaložené nebo je kraj jejich členem. Spolupráce s krajem je zpravidla hodnocena bezproblémově. Některí respondenti uváděli rozdíly mezi odbory krajského úřadu z hlediska kompetentnosti a ochoty, přičemž odbor regionálního rozvoje, který zpracovává SRJMK 2020, byl hodnocen nejlépe.

Respondentům obvykle jsou známy rozvojové záměry kraje i (v menší míře) jeho strategické dokumenty, detailně však jsou s nimi obeznámeni pouze ty subjekty, které jsou krajem spoluzaloženy nebo jejichž je kraj členem, případě ty, které jsou s krajem v téměř každodenním kontaktu. Určitý informační deficit byl pocítován v informovanosti menších subjektů, subjektů působících mimo brněnskou aglomeraci a subjektů působících v oborech ležících mimo „mainstream“ krajské politiky. Oslovené subjekty získávají informace z kraje nejčastěji prostřednictvím dlouhodobých osobních kontaktů s konkrétními pracovníky krajského úřadu, dále prostřednictvím internetu, méně často pak z veřejných fór, diskusí a jednání nebo z tištěných periodik (poslední dva komunikační nástroje využívají hlavně subjekty mimo brněnskou aglomeraci).

Většina oslovených osob hodnotila kladně efektivní spolupráci mezi subjekty v Jihomoravském kraji obecně, rozdělení kompetencí, efektivní komunikaci i společně sdílené cíle (toto bylo hojně uváděno také spontánně mezi silnými stránkami kraje). Menšina respondentů se vyslovila v tom smyslu, že struktura institucí v kraji je přebujelá, nepřehledná a neefektivní.

Správa Jihomoravského kraje je podle většiny oslovených subjektů kontinuální, tj. málo závislá na výsledcích voleb. To je možné považovat za významné pozitivum z hlediska dlouhodobého plánování a tedy i potenciálu pro úspěšnou realizaci SRJMK 2020. Řada respondentů zmínila sdílení hlavních cílů a „společné kultury“ nejen napříč obory, ale i hlavními politickými uskupeními v kraji. Pouze minimum respondentů zastává opačný názor, tj. že se směřování kraje mění v závislosti na volbách.

2.4 Budoucí rozvoj kraje

Pro budoucí rozvoj kraje jsou podle respondentů klíčová tato témata (zmíněna jsou bez uvedení pořadí pouze ta, která se objevovala častěji):

- snížení regionálních rozdílů uvnitř kraje (v rozporu s tím ovšem velká část respondentů de facto prosazuje opak),
- výstavba a modernizace dopravního napojení kraje, dostavba páteřních dopravních cest (zejména dálnic a rychlostních komunikací) a uzlů (zejména železničního a leteckého uzlu Brno),
- další rozvoj inovačního a výzkumného potenciálu spočívající hlavně ve vytvoření širšího zázemí pro vědu, výzkum, vývoj, inovace (zejména pro studenty a pracovníky ve špičkových oborech), ve využití výsledků výzkumu ve firmách a aplikované sféře a v posílení interakcí mezi firmami, veřejným sektorem, vysokým (případně i středním) školstvím,
- udržitelnost dosažených výsledků na poli výzkumu, vývoje a inovací v podobě zachování a fungování existujících institucí v současném rozsahu (další expanze byla zmiňována jen málo) a udržení stávajících firem („after-care“),
- další posílení mobility pracovníků a atrakce kvalitních pracovníků a studentů z ČR i zahraničí,
- řešení problémů brownfields v Brně a dalších centrech, využití těchto ploch pro lokalizaci zmíněného zázemí pro výzkum, případně pro vybudování infrastruktury pro rekreaci a trávení volného času,
- rozvoj a modernizace poddimenzované či neudržované infrastruktury (silniční, technické) v periferních částech kraje, zlepšení a modernizace dopravního napojení periferie na Brno (uváděno obecně méně často než napojení Jihomoravského kraje, resp. Brna na okolní centra),

- řešení rizika záplav na středních a dolních tocích řek,,
- zvýšení péče o krajinu realizací nezemědělských činností (často ovšem ve vazbě na subjekty hospodařící v oblasti zemědělství),
- stabilizace venkovských a periferních částí kraje,
- zásadní posílení interakcí a informovanosti mezi institucemi působícími v Brně a subjekty z jiných částí kraje,
- optimalizace a zvýšení kvality středního školství v kraji, vytvoření excelentních škol i ve středním školství,
- posílení kapacity pobytových a asistenčních sociálních služeb,
- dlouhodobé zajištění zásobování pitnou vodou, kvality a kapacity zdrojů pitné vody,
- dlouhodobé zajištění energetické soběstačnosti kraje, hledání kapacit, rezerv a úspor v oblasti energetiky,
- lepší využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu na celokrajské úrovni, zejména pak v periferních částech kraje (jako určitá rozvojová alternativa).

Uvedený výčet témat potvrzuje, že většina respondentů se hlásí ke strategické regionální politice, tj. k posilování konkurenceschopnosti centra Jihomoravského kraje.

Mezi hlavními strategickými projekty celokrajského významu, které by měly být krajskými prioritami pro období do roku 2020, byly ze strany oslovených subjektů uvedeny především (v pořadí dle četnosti, s jakou byly uváděny, zmíněno je jen omezené množství projektů s nejvyšší četností, bez ohledu na to, jak může Jihomoravský kraj k realizaci daného projektu přispět):

- dostavba R52 Brno - Vídeň (i v souvislosti se zlepšením dostupnosti vídeňského letiště),
- měkké inovační projekty (popularizace, vzdělávání, kapitalizace výsledků výzkumu), projekty spolupráce mezi veřejnými a soukromými institucemi v oblasti výzkumu a vývoje,
- vybudování R43 Brno - Svitavy,
- modernizace a rekonstrukce železničního uzlu Brno vč. přesunu nádraží a výhledového vybudování severojižního kolejového diametru,
- zajištění rychlé dopravy na vídeňské letiště (ať již jakýmkoli způsobem - např. zvýšením frekvence autobusových linek či dobudováním potřebných úseků železnice),
- vybudování infrastruktury pro ubytování a volný čas studentů a špičkových pracovníků a jejich rodin,
- modernizace a rozvoj letiště v Brně přilákáním významnějších dopravců a zvýšením frekvence spojů,
- realizace protipovodňových opatření na hlavních vodních tocích,
- vybudování venkovních i krytých volnočasových center (zejména pro mládež a rodiny),
- vybudování kapacitního, dlouhodobě udržitelného zásobování pitnou vodou (ať již jakýmkoli způsobem, např. i projekty typu Čistá Svatka, budování nových ČOV),
- změna systému financování krajských projektů v oblasti kultury a volného času,
- dlouhodobá koncepce modernizace infrastruktury (zejména silniční) v periferních částech kraje,
- vytvoření excelentních středních škol vč. systému certifikace,
- dobudování silničního brněnského městského kruhu,
- vybudování informačního a školicího centra pro potřeby pracovního trhu,
- vybudování kampusů (např. Masarykova univerzita),
- projekty výstavby, modernizace a rozšíření sociálního bydlení v centrech kraje,

- koordinovaný marketing v cestovním ruchu na mezinárodní úrovni zaměřený na konkrétní cílové skupiny návštěvníků,
- rozvoj hlavních turistických center (Lednicko-valtický areál, Pasohlávky, Moravský kras, Pálava, Vranovská přehrada) vybudováním (další) doprovodné infrastruktury.

Je zřejmé, že ústředním tématem mezi projekty je dopravní infrastruktura následovaná zvýšením kvality lidského a výzkumného potenciálu.

Budoucí financování rozvojových aktivit v Jihomoravském kraji spatřují oslovené subjekty hlavně v kombinaci vnitřních zdrojů kraje, měst a obcí se zdroji evropskými. Silně je vnímána příležitost vyplývající ze zaměření příštího programovacího období kohezní politiky EU 2014-20, které konvenuje s většinou krajských témat. Méně respondentů spatřuje potenciál v národních finančních zdrojích.

Skepse převažuje také ve vztahu k PPP projektům, mj. kvůli jejich institucionální náročnosti, obtížnému předvídání rentability a udržitelnosti takových projektů a tedy obtížnému nastavení podmínek spolupráce mezi veřejným i soukromým subjektem. Několikrát se objevila i určitá nedůvěra vůči PPP projektům a priori (vyplývající údajně ze zkušeností daného respondenta). Mírně menšinový názor naopak spatřuje v PPP projektech potenciál (např. v oblasti revitalizace brownfields či rozšiřování technologických parků), byť současně upozorňuje na náročnost těchto projektů. Respondenti zpravidla mají o tom, jak by mohly PPP projekty v Jihomoravském kraji fungovat, jen velmi obecnou představu, podpořenou nereálnými očekáváními (např. při hledání zdrojů v době ekonomické recese, kdy musejí veřejné subjekty šetřit, platí totéž i o soukromých subjektech). Oslovené osoby prakticky nezmínily konkrétní projekty, které by tímto způsobem mohly být financovány.